

Výsledky učení – definice, tvorba a využití v praxi

Příručka pro využívání výsledků učení

Zpracoval: Tým EQF NCP CZ

Prosinec 2023

Tento projekt byl realizován za finanční podpory Evropské unie a programu Erasmus+. Za obsah sdělení odpovídá výlučně autor. Sdělení nereprezentují názory Evropské unie a Evropská komise nezodpovídá za použití informací, jež jsou jejich obsahem.

npi | Národní pedagogický institut
České republiky

**MS
MT**
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

 Spolufinancováno
Evropskou unií

Obsah

Úvod	3
Výsledky učení – hlavní principy.....	3
Posun v chápání výsledků učení	3
Definice vs. hodnocení	4
Charakteristika přístupů využitelných při definici výsledků učení	4
Cílové skupiny a jejich potřeby:.....	6
Zásady pro využití výsledků učení	7
V jakých oblastech se dají využít výsledky učení?	9
Význam využití výsledků učení	10
Shrnutí	11
Zdroje	12

Úvod

Cílem tohoto textu je přiblížit základní principy výsledků učení (learning outcomes) a změny, ke kterým v chápání tohoto principu dochází. Výsledky učení jsou zde představeny v kontextu evropských nástrojů na podporu vzdělávání, zejména EQF a EQAVET. Text vychází z publikace vydané Evropským střediskem pro rozvoj odborného vzdělávání (CEDEFOP) v roce 2022 pod názvem *Defining, writing and applying learning outcomes: a European handbook - second edition*.

Výsledky učení – hlavní principy

Princip výsledků učení je postaven na popisu toho, co se od studenta očekává, že bude vědět, bude schopen dělat a čemu porozumět na konci procesu učení. Výsledky učení a jejich popis jsou nyní základem většiny evropských systémů vzdělávání a odborné přípravy. Používají se k popisu kvalifikací a vzdělávacích programů na všech úrovních a téměř ve všech částech vzdělávání a odborné přípravy.

Výsledky učení také hrají klíčovou roli v dialogu mezi vzdělávacími a školicími institucemi a účastníky trhu práce, protože pomáhají formulovat požadované dovednosti, čímž přímo i nepřímo podporují revize kvalifikací a programů (Cedefop, 2021).

Klíčovým poselstvím publikace i této příručky je, že neexistuje jediný „správný“ nebo „nesprávný“ způsob, jak definovat, psát nebo aplikovat výsledky učení. Pro různé účely musí být použity různé přístupy, výsledky učení musí být definovány a popsány (co se týče formátu, délky a míry podrobnosti) způsobem, který vyhovuje různým uživatelům a jejich potřebám.

Kurikula založená na výsledcích učení a jejich hodnocení musí být definována a napsána takovým způsobem, aby byla srozumitelná jak pro učitele, tak pro studenty/žáky.

V českém školském systému nemají výsledky učení jednotnou podobu. Již anglický termín learning outcomes se do českého jazyka překládá různě, v závislosti na tom, o jaké úrovni či formě vzdělávání mluvíme. A tak se můžeme setkat s pojmy výsledky vzdělávání (převážně primární a sekundární vzdělávání), výsledky učení (překlad doporučení EQF a většina materiálů pocházející z institucí EU) či výstupy z učení (terciární vzdělávání). V systému uznávání neformálního a informálního vzdělávání (v registru Národní soustavy kvalifikací) se pro označování jednotek výsledků učení, ze kterých se skládají dílčí kvalifikace, používá termín způsobilosti (kompetence), které však nejsou explicitně strukturované na znalosti, dovednosti a způsobilosti tak, jak je známe z EQF. Důležité však je, že všechny tyto termíny vyjadřují to, co se od jedince očekává, že zná, čemu rozumí a co je schopen vykonávat po ukončení vzdělávacího procesu.

Posun v chápání výsledků učení

Při definování výsledků učení se dlouho používala triáda znalosti-dovednosti-kompetence, tedy to, co je žák/student po ukončení vzdělávacího procesu schopen znát (znalosti), vykonávat (dovednosti) a k čemu je způsobilý (kompetence). Právě poslední z těchto 3 termínů byl pro odborné i laické publikum vždy hůře uchopitelný. Postupně se od něj tedy začalo upouštět a nyní se používá spíše samostatnost a odpovědnost; tedy schopnost získané znalosti a dovednosti použít, ať již samostatně, či pod vedením (v závislosti na úrovni získaného vzdělání).

Změny v popisu výsledků učení s důrazem na samostatnost a odpovědnost, odrážejí moderní trendy ve vzdělávání. Tato evoluce je spojena s potřebou lépe připravit studenty na složité výzvy moderní společnosti a pracovního trhu.

2007 – 2020	2020 – ...
Znalosti (Knowledge)	Znalosti
Dovednosti (Skills)	Dovednosti
Kompetence (Competences)	Samostatnost a odpovědnost

Definice vs. hodnocení

Při samotné tvorbě a *definici* výsledků učení je třeba se řídit základními pravidly:

- Výsledky musí být jasné, jednoznačné a srozumitelné.
- Výsledky musí být jednoznačně ohodnotitelné.
- Při definici se vyhněte těžko měřitelným slovesům (orientuje se, chápe, rozumí apod.).

Z těchto zásad posléze vychází i další důležité kroky, který navazují na definici výsledků učení. Tím je hodnocení výsledků učení.

Hodnocením rozumíme proces posouzení znalostí, dovedností a/nebo kompetencí jednotlivce podle předem stanovených kritérií. Předpokladem pro správné hodnocení je definice, která stanoví nejen očekávané výsledky učení, ale i způsob jejich ověření a kritéria jejich ohodnocení. Hodnocení nám dává nejen informaci o individuálních úspěších studentů (a jejich dosažení očekávaných cílů), ale i o správně nastavených cílech – jejich dosažitelnosti.

Výsledky procesu hodnocení tak mohou posloužit jako důležitá zpětná vazba pro posouzení správnosti či relevantnosti nadefinovaných výsledků učení. Chápejme výsledky učení jako živou věc, která podléhá změnám a je předmětem revizí podle toho, jak se vyvíjí naše cílové skupiny a jejich potřeby. Při definování výsledků učení můžeme využít různé přístupy, které lze navzájem kombinovat.

Charakteristika přístupů využitelných při definici výsledků učení

Pro definování výsledků učení lze použít různé přístupy v závislosti na tom, jaké cíle sledujeme. Mezi tyto přístupy řadíme následující:

- Behaviorální – zaměřuje se na pozorovatelné a měřitelné chování studentů. Výsledky jsou formulovány tak, aby se dalo sledovat a hodnotit, zda studenti dosáhli konkrétních dovedností.

Příklad: Student bude schopen analyzovat a vyhodnocovat data z experimentu.

- Výkonnostní – zdůrazňuje dosažení určité úrovně výkonnosti nebo dosažení konkrétních výsledků. K měření je možné využít kvantitativní ukazatele.

Příklad: Student dosáhne 90% úspěšnosti při řešení lineárních rovnic.

- Kognitivní – zaměřuje se na kognitivní procesy a schopnosti studentů. Výsledky jsou definovány tak, aby reflektovaly získané znalosti a porozumění.

Příklad: Student bude schopen vysvětlit klíčové pojmy spojené s dehydrogenací.

- Konstruktivistický – bere v úvahu aktivní zapojení studentů do procesu vzdělávání. Hodnocení pak reflektuje jejich schopnost aplikovat nabyté znalosti.

Příklad: Student je schopen aplikovat teoretický koncept při přípravě preparátu hmyzu.

- Kompetenční – klade důraz na rozvíjení nejen znalostí a dovedností, ale také samostatnosti a řešení problémů v různých kontextech.

Příklad: Student při řešení projektu uplatní pravidla pro týmovou spolupráci.

- Holistický – snaží se zachytit celkový obraz dosažených výsledků, zahrnuje kognitivní i nekognitivní aspekty (např. kritické myšlení, kreativní přístup v řešení problémů).

Příklad: Student při zpracování referátu využívá relevantní a důvěryhodné zdroje.

- Systémový – bere v úvahu vztahy mezi výsledky učení v různých předmětech.

Příklad: Student při psaní referátu o Přemyslovcích používá pravidla pravopisu českého jazyku.

Není nutné se striktně držet pouze jednoho přístupu, právě naopak. Je vhodné je vzájemně kombinovat a dosáhnout tak komplexního a vyváženého pohledu na dosažené výsledky. Pamatujte na to, že výsledky učení mají být definovány tak, aby byly relevantní pro cíle vzdělávacího programu a aby podporovaly celkový rozvoj studentů. Myslete na potřeby vaší cílové skupiny!

Cílové skupiny a jejich potřeby:

➤ Studenti/žáci

Výsledky učení popisují, co se od studenta očekává, že bude vědět a být schopen dělat a čemu rozumět po dokončení vzdělávacího procesu (ať už jde o předmět, modul, program nebo kvalifikaci). Mohou podpořit počáteční volbu vzdělávacího programu nebo školení, mohou pomoci orientovat se v samotném procesu učení a mohou pomoci ujasnit, co lze očekávat během hodnocení nebo validace. Nicméně, aby výsledky učení měly pro studenty nějaký význam, musí být srozumitelné, a to ve všech fázích procesu vzdělávání a učení, od počátečního výběru programu až po závěrečné hodnocení.

Přechod k používání výsledků učení může být vnímán jako nadbytečný, nebo jen administrativní krok, bez přidané hodnoty. Tím spíše je pak důležité, aby tento princip byl nejen dobře uchopen školami a dalšími poskytovateli vzdělávání, ale aby byl i dobře a srozumitelně komunikován a vysvětlován.

➤ Učitelé

Učitelům pomáhá přístup zaměřený na výsledky učení k lepšímu zacílení výuky, výběru metod zaměřených na potřeby žáků a studentů, a tím se stávají zásadním nástrojem pro plánování a organizaci výuky. Můžeme se setkat se dvěma způsoby, jak učitelé s výsledky učení pracují a popisují je; buď lze použít vysoce detailní popisy, které učiteli poskytnou jasnou orientaci. Nebo lze výsledky popsat obecněji, a ponechat tak prostor pro individuální a kontextové přizpůsobení. Oba přístupy mají své klady a zápory, důležitý je tedy učitelův cíl; čeho potřebuje popisem dosáhnout a jakým způsobem bude s výsledky učení pracovat.

➤ Hodnotitelé

Pro hodnotitele by výsledky učení měly objasnit kritéria pro hodnocení úspěchu/neúspěchu a výkonu. Měli by si také ujasnit oblast učení s uvedením toho, co je relevantní a co ne. Zatímco nejčastěji ve spojení se sumativním hodnocením mohou výsledky učení pomoci s formativním hodnocením během procesu učení.

➤ Poskytovatelé vzdělávání a odborného výcviku

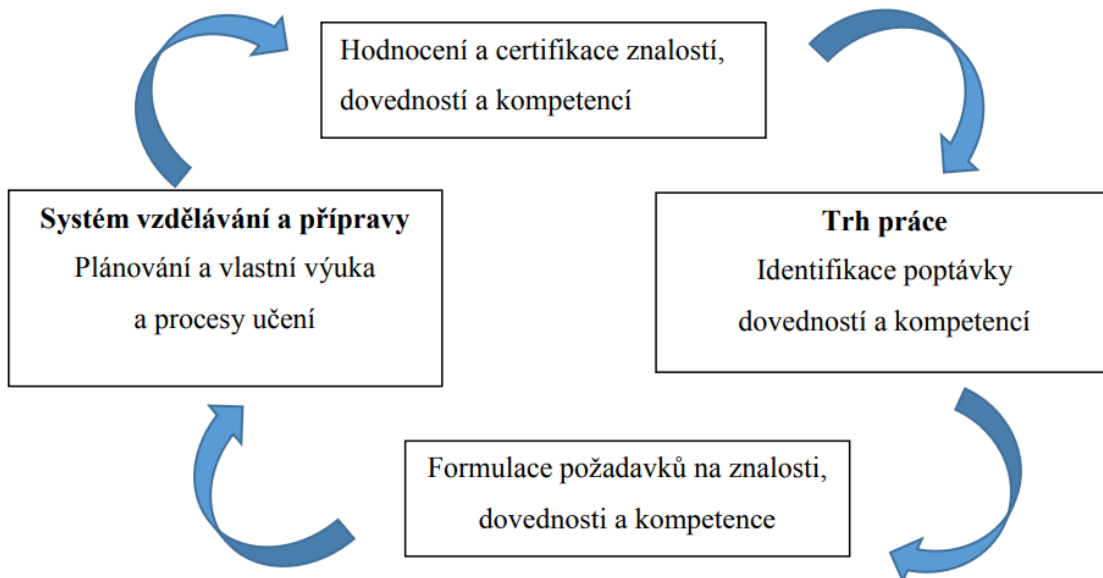
Pro vzdělávací a školicí instituci jsou výsledky učení důležitým nástrojem pro rozvoj i přezkoumání vzdělávacích programů a programů vedoucích k získání kvalifikací. Tento přístup také poskytuje základ pro systematický dialog se zúčastněnými stranami (včetně zástupců trhu práce) s ohledem na vyvíjející se potřeby pracovního trhu. Používání výsledků učení pomáhá určit účel a orientaci kurzu a programu a objasnit, jak souvisí a/nebo se překrývá s dalšími kurzy/programy.

➤ Pro trh práce a společnost

Pro společnost a trh práce poskytují výsledky učení společný jazyk, který umožňuje různým zúčastněným stranám v oblasti vzdělávání a odborné přípravy vyjasnit, které dovednosti jsou potřebné, a jak na tyto potřeby reagovat relevantním způsobem. Počáteční definice i průběžný přezkum a obnova vzdělávacích programů je závislá na „smyčce zpětné vazby“ (feedback loop), kde jsou záměry vyjádřené

systemem vzdělávání a odborné přípravy neustále zpochybňovány zkušenostmi trhu práce a společnosti.

Vztah a vzájemná neustálá interakce mezi trhem práce a oblastí vzdělávání je vidět v následujícím grafu:

Zdroj: Cedefop (2013, 2021)

Zásady pro využití výsledků učení

Zatímco výsledky učení podporují celkovou transparentnost a pomáhají objasnit cíle učení, neměly by být používány izolovaně, ale doplňovat a přidávat hodnotu k ostatním přístupům používaným v oblasti vzdělávání. Středobodem je vždy žák a očekávání, co má umět, znát a být schopen vykonávat. Na žáka je také třeba myslet ve všech fázích práce s výsledky učení – při definování výsledků učení i při jejich hodnocení.

Výsledky učení jsou vždy definovány pro konkrétní účel, pro jednu cílovou skupinu, pro jednu situaci. Pro tento účel musí být vhodné; jednotné řešení, které by vyhovovalo všem a za každé situace, neexistuje. Míra detailnosti a specifičnosti bude odlišná u deskriptorů pro rámcové nebo školní vzdělávací programy, kvalifikační standardy nebo hodnotící standardy. Způsob popisu musí odpovídat danému účelu a potřebám dané cílové skupiny tak, jak jsou uvedeny výše, uplatňujeme zde tak přístup „*fit for purpose*“. A přestože jsou výsledky učení definovány pro konkrétní cílovou skupinu, měly by být zároveň srozumitelné i dalším skupinám.

Výsledky učení se často soustřeďují na znalosti a dovednosti, méně pak na poslední složku – samostatnost, odpovědnost. Relevance výsledků učení se však zvýší, pokud se nám podaří vybalancovat obecné znalosti předmětů s dalšími dovednostmi zaměřenými na výkon povolání (*occupation-specific skills*) a průřezovými, nadoborovými kompetencemi (*transversal competences*). Takové balancování, hledání rovnováhy mezi zastoupením všeobecných předmětů, profesních dovedností a průřezových kompetencí by mělo být součástí širší diskuze mezi vzdělávací institucí a jejími partnery. Poměry jednotlivých složek se mohou výrazně lišit podle cílových skupin a oblastí, ve

kterých chceme výsledky učení používat. Jiné mohou být např. u rámcových programů, školních programů, kvalifikačních standardů apod. Referenčním bodem a určitým návodem může být (a v mnoha evropských zemích tomu skutečně je) národní rámec kvalifikací.

V jakých oblastech se dají využít výsledky učení?

Výsledky učení lze využít v mnoha oblastech a na různých úrovních, od individuální úrovně studentů až po úroveň celého vzdělávacího systému. Zde jsou některé způsoby, jak se výsledky učení mohou využít:

➤ Zpětná vazba pro studenty:

Poskytnutí konkrétní a užitečné zpětné vazby studentům jim umožní lépe porozumět svým silným stránkám, a identifikovat oblasti, které vyžadují další práci. To může sloužit jako motivace k osobnímu rozvoji a zdokonalení.

➤ Adaptace výuky:

Na základě výsledků učení mohou pedagogové přizpůsobit své výukové metody a strategie. Identifikace slabých míst nebo obtížnějších konceptů může vést ke změnám v kurikulu a vylepšení výukových postupů a metod.

➤ Hodnocení efektivity výuky:

Školy i další vzdělávací instituce mohou využít výsledky učení k hodnocení celkové efektivity svých metod a postupů. To může vést např. k revizi kurikula, k přijímání nových technologií nebo zavádění pedagogických přístupů.

➤ Rozvoj kurikula:

Výsledky učení poskytují informace pro průběžný rozvoj kurikula. Na základě zjištění lze upravit obsah a strukturu kurikula tak, aby lépe odpovídaly potřebám studentů a změnám ve společnosti.

➤ Hodnocení výsledků na úrovni instituce:

Na úrovni školy (i dalších vzdělávacích institucí) lze výsledky učení využít k hodnocení celkového úspěchu a k plánování strategií pro budoucí rozvoj.

➤ Přizpůsobení vzdělávacích politik:

Výsledky učení mohou být důležitým prvkem při tvorbě nebo upravování vzdělávacích politik na úrovni státu nebo regionu.

➤ Orientace na potřeby trhu práce:

Výsledky učení mohou být využity k hodnocení toho, jak efektivně vzdělávací systém připravuje studenty na vstup do pracovního trhu. To může vést k aktualizaci programů v souladu s potřebami trhu práce.

➤ Výzkum a inovace:

Výsledky učení mohou poskytnout data pro výzkum v oblasti vzdělávání a inovací v pedagogice.

Správné využití výsledků učení může přispět k neustálému zlepšování vzdělávacího procesu a kvality vzdělávání. Je klíčové, aby tyto výsledky nebyly pouze měřením, ale také podnětem k akcím a změnám ve prospěch studentů a vzdělávacího systému jako celku.

Význam využití výsledků učení

Hodnocení výsledků učení hraje klíčovou roli v procesu vzdělávání a má několik důležitých významů. Přidaná hodnota používání výsledků učení se může projevit v následujících oblastech:

➤ Měření dosaženého pokroku:

Hodnocení umožňuje posoudit, do jaké míry studenti dosáhli stanovených vzdělávacích cílů. Tím lze identifikovat oblasti, ve kterých studenti vynikají, a také oblasti, které vyžadují další pozornost a podporu.

➤ Zlepšení procesu vzdělávání:

Zjištěné informace z hodnocení mohou být využity k úpravě a zdokonalení výukových metod. Neustálé a průběžné hodnocení umožňuje pedagogům flexibilně reagovat na potřeby studentů a optimalizovat výukový proces.

➤ Informace pro studenty:

Hodnocení poskytuje studentům zpětnou vazbu ohledně jejich dosažených výsledků. To jim umožňuje, aby pochopili své silné stránky a identifikovali oblasti, které vyžadují další práci. Zároveň může hodnocení sloužit jako nástroj motivace k osobnímu rozvoji.

➤ Dohled nad kvalitou vzdělávání:

Systematické hodnocení umožňuje školám i dalším vzdělávacím institucím zhodnotit efektivitu svých metod a strategií. To je důležité pro udržení vysoké úrovně kvality i pro přizpůsobení se měnícím se potřebám studentů.

➤ Podpora rozhodování:

Výsledky hodnocení poskytují důležitou zpětnou vazbu a informace pro rozhodování na úrovni škol a dalších vzdělávacích institucí. Sem může patřit rozhodnutí o změnách v kurikulu, přijímání nových výukových metod nebo přizpůsobení vzdělávacích plánů.

➤ Standardizace vzdělávání:

Hodnocení může sloužit k standardizaci vzdělávacích postupů a k zajištění konzistence ve vyhodnocování a posuzování výsledků na různých úrovních vzdělávacího systému.

Shrnutí

Hodnocení výsledků učení je klíčovým nástrojem pro dosahování vysoké kvality vzdělávání a pro podporu neustálého zlepšování vzdělávacího procesu ve prospěch studentů a celého vzdělávacího systému.

Neexistuje jediný „správný“ nebo „špatný“ způsob, jak definovat, psát nebo aplikovat výsledky učení. Zaměřte se na svou cílovou skupinu, stanovte si cíle, kterých chcete dosáhnout. Navažte dialog mezi dalšími zúčastněnými stranami, a sdílejte zkušenosti s tím, co funguje a co nefunguje. Pracujte s definováním výsledků učení jako s otevřeným procesem; využívejte cyklus kvality. Světy vzdělávání i svět práce prochází rychlými změnami, které je potřeba neustále sledovat a efektivně na ně reagovat.

Zdroje

CEDEFOP: Defining, writing and applying learning outcomes: a European handbook - second edition. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011. ISBN 978-92-896-3418-2. Dostupné z <http://data.europa.eu/doi/10.2801/703079>, [cit. 2023-03-07]

KOORDINAČNÍ CENTRUM PRO EQF: Národní přiřazovací zpráva České republiky. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2011. Dostupné z <http://archiv-nuv.npi.cz/vystupy/narodni-prirazovaci-zprava-ceske-republiky.html>, [cit. 2023-03-07]

DŮM ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE: Jak hodnotit, validovat a uznávat výsledky učení. Praha, Dům zahraniční spolupráce, 2016. Dostupné z

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjzYioyJiDaxWb9rsIHfYfiBq8QFnoECBEQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.dzs.cz%2Ffile-download%2Fdownload%2Fpublic%2F267&usg=AOvVaw2ebjzwlH1OmOM6EwM8CfPP&opi=89978449>, [cit. 2023-03-07]